

ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Πειραιεύς 14 'Ιουλίου

Τὸ γράμμα τοῦ κ. Καρόλου Δίτριχ πού δημοσιεύουμε παραπάνω φέρει τὸ αἰώνιον γλωσσικὸν ζήτημα εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπιστημονικῆς συζητήσεως ἀλλὰ κατὰ ἓνα τρόπον ἀπλότητος ὁ

Καὶ πάλιν ὁποῖος νὰ εἶνε προσιτὸς ὄχι μόνον στοὺς εἰδικούς, ἀλλὰ καὶ στὸν καθένα πού θὰ τὸν ἐνδιέφερε ἀπὸ τὸ ζήτημα μόνον τὸ πρακτικὸ του

μέρος. Κι' ἔτσι σὲ μιὰ ἔρευνα πού ἀρχίζουμε ἀπὸ σήμερα στὶς σελίδες τοῦ «Περιοδικοῦ μας» χαίρουμε πού πρῶτος ἀκούεται ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ξένους πού δὲν ἐσπούδασαν μόνον στὰ χαρτιά τῆ γλῶσσα μας, ἀλλὰ χρόνια ἐπειραματίσθησαν συστηματικῶς μ' αὐτὴ καὶ δὲν τοὺς διαφεύγει οὔτε ἡ ἡχητικὴ τῆς δυνάμεις, οὔτε ἡ ἀποχτημένη φορὰ γλωσσικοῦ συστήματος ὅπως εἶνε ἡ καθαρύουσα ὑποστηριζομένου ἀπὸ ὅλες τὶς ἐπίσημες ἐκδηλώσεις τῆς ὀργανώσεως τοῦ Κράτους—(ἐκκλησία, σχολεῖα, νομοθεσία καὶ διοικητικοὺς ὀργανισμοὺς). Καὶ ἐκτὸς τῶν συγγραφικῶν του τίτλων ὁ κ. Δίτριχ ἔχει τὴν ἀρμοδιότητα μαθητοῦ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου κ. Κρουμπάχερ, καὶ διδάκτορος τοῦ ἰδίου πανεπιστημίου.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἔρευνα αὐτὴ δὲν εἴμεθα ἀπὸ ἐκείνους πού νομίζουν ἴσως πῶς ζητήματα ὅπως τὸ γλωσσικὸν μας λθόνται δι' ἀκαδημαϊκῶν συζητήσεων. Ἀναγνωρίζομεν μάλιστα ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς ἐπιβραδύνει τὴν λύσιν. Καὶ τὸ προτιμότερον θὰ ἦτο βέβαια νὰ ἐγράφοντο ἔργα. Οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες πρέπει νὰ ἔχουν χαρακτῆρα δογματικοῦ φανατισμοῦ, ἐκδηλούμενον ἀποτελεσματικῶς, ἀλλὰ ἐννοοῦνται πρωτίστως ὡς ἀγῶνες δημιουργίας καὶ ὄχι φλυαρίας. Τώρα εἶνε ἀλήθεια πῶς ἡ φιλολογικὴ ἀντίδρασις στὸ καθεστῶς τῆς καθαρύουσας ἐκδηλώνεται ἐμφατικώτερα καὶ ποιοτικῶς καὶ ποσοτικῶς ἀφ' ὅ,τι ἄλλοτε. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὴ δημοτικὴ κοί ἀπ' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς φανατικώτερος ὑποστηρικτὰς τῆς ὑπῆρξεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πλατωνικὴ καὶ ἓνα ἐπιχείρημα πού θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τοὺς ἀντιτάξῃ θὰ ἦταν βέβαια νὰ τοὺς ρωτοῦσε :

— Ἀφοῦ, κύριοι, εἴσθε ὑπὲρ τῆς δημόδους γιατί δὲν γράφετε δημοτικά ;

Ἐννοεῖται πὸς ἕνα καλλιτέχνη, ἕνα συγγραφεὺς εἶνε πάντοτε ἐκτός τόπου καὶ χρόνου καὶ συνεπῶς ἐλεύθερος νὰ μεταχειρίζεται ὅποια γλῶσσα θέλει ἀρκεῖ νὰ εἶνε συγγραφεὺς καὶ κάλλιστα θὰ μπορούσε νὰ μὴ δώσει καμμιά ἀπάντησιν σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα. Ἐπειτα εἶνε ζήτημα συνηθείας καὶ καθιερωμένης γλώσσας. Καὶ ὀφείλουμε νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι ἀκριβῶς γιὰ τὰς ἐπιδράσεις ποὺ ἀναφέρουμε παραπάνω ὡς τὰ τῶρα ἢ καθαρῆουσα ἦταν καὶ εἶνε ἡ καθιερωμένη γλῶσσα. Αὐτὸ τὸ φαινόμενον δὲν ἔχει νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς καλλίτερα παρὰ εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Καρκαβίτσα τὸ μισο στήν καθαρῆουσα καὶ τὸ ἄλλο στή ὁμηώδη, στήν ἐπίκαιρη στιγμή ὅπου ἀπεκέρυξε τὴν πρώτη καὶ προσεχώρησε στή δεύτερη, ἀκόμη καλλίτερα αὐτὴν τὴν ἀνυσυχία ἀπὸ τὴν καταφανῆ πιά ἐπίδραση τῆς ὁμηώδους ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὴν ὀριστικὴ κυριαρχία τῆς στή γλῶσσα τοῦ αἰσθηματος θὰ τὴν διακρίνη κανεὶς στή σειρά ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ φιλολογικοῦ ἔργου ὅπου ὄχι πλέον μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ κράτους ἐπιδοχομένου τὴν ψευδῆ ἐκείνην ἁρμονίαν ποὺ δὲν ζαφνίζει οὔτε παροργίζει τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ μὲ ὀρμὴν ἀπόκρυφον κατακτητοῦ παρεισέρχεται ἡ δημοτικὴ. Καὶ εἶνε ἀντιστρόφως ζήτημα συνηθείας γιὰ τοὺς περισσότερους νὰ ἐγκολπώνονται μέρα μὲ τὴν ἡμέρα γραμματικούς τύπους ποὺ οὔτε νὰ τοὺς ἀκούσουν ἤθελαν ἄλλοτε.

Ἄλλ' ἀεζήτητα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, λεπτομέρειες στὸ μεγάλο ζήτημα, τὸ σπουδαῖο γιὰ μᾶς εἶνε ἡ πρακτικὴ του σημασία καὶ ἀκόμη σπουδαιότερο μιὰ κρίσιμη ἐπιχειρήσιμος ὅπου δικαιολογεῖ πληρέστατα τὴ συζήτησιν ποὺ προκαλοῦμε. Ποτὲ ἴσως ἄλλοτε οἱ ἀγῶνες περὶ γλώσσας δὲν ἦσαν σὲ τέτοια ζωηρότητα καὶ οἷμα ὅπως σήμερον, ὅπου τὸ ἐνδιαφέρον ἐξέφυγε τοὺς εἰδικούς κύκλους καὶ ἔγεινε κοινωνικόν. Καὶ θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς ἂν μπορούσαμε σ' αὐτὴ τὴ συζήτησιν νὰ κούσουμε πρὸ πάντων τοὺς ἔχοντας τὴν ἀντίθετον γνώμην.

ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ

Τὸ κυβερνώμενον ἀερόστατον τοῦ κόμητος Ζέππελιν. Ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα προβλήματα τῶν ὁποίων πολλοὶ μέχρι τοῦδε ἐδοκίμασαν τὴν λύσιν, χωρὶς δυστυχῶς νὰ τὴν ἐπιτύχουν, εἶνε βεβαίως καὶ τὸ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ διευθυνθῆ τις κατὰ βούλησιν ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ. Ὑπῆρξε καιρὸς καθ' ὃν ὁ ἀσχολούμενος περὶ αὐτὸ ἐπέσυρε μόνον οἶκτον καὶ γέλωτα καὶ ἐτίθειτο ἐν ἴσῃ μόρῃ μὲ τοὺς καθ' ἡμέραν ἐφευρίσκοντας τὸ ἀεικίνητον. Σήμερον τὸ ζήτημα ἠλλαξεν ἐντελῶς ὄψιν καὶ ὅ,τι κοινῶς ἐθεωρεῖτο ἀδύνατον συζητεῖται ἐπιστημονικῶς καὶ προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον παντός ἀνεπτυγμένου ἀνθρώπου.

Διόλου δὲν ἔλειψεν αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὰς δοκιμασίας τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγου ἐξετέλεσεν ἐν Friedrichshafen ὁ κόμης Ζέππελιν. Ἐπ-

εχειρήσε τὴν ἐσπέραν τῆς 1ης Ἰουλίου ἐναέριον πλεῦσιν εἰς ὕψος 400 μ. (τὸ ὑψίστον σημεῖον ἦτο 480 μ.) καὶ ἠδυνήθη νὰ διαγράψῃ ἐλιγμὸν εἰς σχῆμα ∞ περίπου καὶ νὰ διευθυνθῆ ἐναντίον τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἔπνεε ἐκείνην τὴν ἐσπέραν μὲ ταχύτητα 8 μέτρων τὸ δευτερόλεπτον. Δυστυχῶς ὅμως ἀφοῦ διέγραψε ἐναέριον ὁρμόν 6 χιλιομέτρων ἐν διαστήματι 17 1/2 λεπτῶν, αἶφνης τὸ πλοῖον ἀντὶ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν τόπον τῆς ἀφετηρίας—τὸ συνεργεῖον ἐφ' οὗ ἐκτίσθη—ἤρχισε καταπίπτον ὀριζοντίως ἄχρις ὅτου ἔφθασε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς λίμνης. Αἱ λέμβοι του—δύο τὸν ἀριθμὸν—ἤλθον εἰς ἡρεμὸν ἐπαφὴν καὶ τὸ πλοῖον ἔμεινεν εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν ἄχρις ὅτου αἱ προστρέξασαι ἀτμάκατοι τὸ ἐρυμούλησαν εἰς τὸ ἐπὶ λέμβων κτισμένον συνεργεῖον.

Κατὰ τὴν δοκιμὴν παρήσαν χιλιάδες θεατῶν συσσωρευθέντων ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἐπίσημοι εἰδικοί ἀπεσταλμένοι τῶν περισσotέρων κυβερνήσεων, σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀξιοματικοὶ τοῦ γερμανικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος τῶν ἀεροναυτῶν καὶ πλείστοι τῶν ξένων στρατῶν.

§

Τὸ ἀερόστατον αὐτὸ ἐσ οἶχισε ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον μάρκων, κατεσκευάσθη ἐντὸς ἔτους περίπου καὶ ἔχει λεπτομερέστερον ὡς ἐξῆς:

Τὸ ἐπιμήκης πλοῖον εἶνε μήκους 122 μέτρων, ἐνῶ τὰ παρόμοια ἄχρι τοῦδε κατασκευασθέντα ἦσαν πολὺ βραχύτερα. Τὸ τοῦ Giffard 44 μ. τὸ τοῦ Tissandier 28, τὸ τοῦ Dupuy de Lōne 36, τὸ τοῦ Hünlein 40,5, τὸ τοῦ Schwarz 45, τὸ τῶν Renard καὶ Krebs, περὶ οὗ κατωτέρω γίνεται ἐκτενέστερον λόγος 50 μ.

Ὅλου τοῦ συστήματος motto θὰ ἠδύνατό τις νὰ θέσῃ τὸ divide et impera. Εἰς ὅλα τὰ μέρη εἶνε χωρισμένον, οὕτως ὥστε βλάβη γενομένη ἐν πτήσῃ νὰ μὴ ἐπιφέρῃ καταστροφὴν, ἀλλὰ μόνον τοπικὸν ἀποτέλεσμα. Ὁ σκελετὸς τοῦ πλοῖου κατεσκευάσθη ἀπὸ ἀλουμίνιον—ὑποθίτω ὅμως μᾶλλον ὅτι εἶνε κράμα ἀλουμίνιου—καὶ περιέχει 17 χωρίσματα, ἐν οἷς προσαρμόζονται 17 ἀερόστατα, οὕτως ὥστε καὶ πολλὰ αὐτῶν ἂν βλαφθῶσιν, νὰ μὴ πίπτῃ τὸ ὅλον ἀκαριαίως.

Ὁ σκελετὸς ἔχει σχῆμα κυλίνδρου καὶ εἶναι δικτυωτὸς καὶ περιπελεγμένον μὲ σχοῖνους. Ἀντιπροσωπεύει δηλαδὴ τὰ οἰκτυα τῶν σφαιρικῶν ἀεροστάτων. Ἡ διάμετρος τοῦ κυλίνδρου εἶναι 11,3 μέτρων καὶ ἔχει περιεχόμενον 11,000 κυβικῶν μέτρων, ἐπομένως ἔχει καὶ δύναμιν νὰ ὑψώσῃ 11,000 χιλιόγραμμα, ἀφαιρούνται ὅμως 4,000 χιλιόγραμμα, ἦτοι τὸ βάρος τοῦ κυλίνδρου, ἀεροστάτων, μηχανῶν καὶ ἐξαρτημάτων. Ἡ μεγαλειτέρα ἐπιφάνεια, ἣν παρουσιάζει εἰς τὸν ἀέρα εἶναι περίπου 100 τετραγωνικῶν μέτρων.

Περίπου 15 μέτρα κάτωθεν τῶν ἀεροστάτων, εἶναι τοποθετημένοι αἱ 2 λέμβοι, ἀσφαλῶς προσκροσμένοι εἰς τὸν σκελετὸν τοῦ ἀεροστάτου μὲ ἐλάσματα ἐξ ἀλουμίνιου, ἐπίσης καὶ αὐταὶ ἐξ ἀλουμίνιου.

Αἰωροῦνται εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος καὶ ἀπέχουν 25 μ ἐκάστη ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἀεροστάτου. Συνδέονται διὰ γεφύρας ἐπιτροπούσης τὴν συγκοινωνίαν ἐν πλῆ.

Ἐκάστη λέμβος περιέχει κινητήριον μηχανὴν 15 ἵππων συστήματος Daimler, πορίζουμένην τὴν ἀναγκαιούσαν δύναμιν ἀπὸ βενζίνην, ἀναφλεγομένην ἠλεκτρικῶς πρὸς ἀποφυγὴν ἐκρήξεως. Ἐκάστη μηχανὴ κινεῖ 2 ἀεροέλικας εἰς τὰ δύο ἅκρα τοῦ κυλίνδρου εὐρισκομένου, διαμέτρου 2)5 μέτρων καὶ μὲ 1200 στροφὰς (ὡς προῦπελογίζετο) εἰς τὸ λεπτόν. Ἀντιστοιχοῦν δὲ οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ πρὸς κίνησιν 64 μ. εἰς τὸ λεπτόν.

ὑπερέχει δὲ κατὰ τὴν κινητήριον δύναμιν κατὰ πολὺ τὰ προηγουμένως κατασκευασθέντα σκάφη. Τοῦ μὲν Giffard μόλις ἦτο 3,6 ἵππων τῶν Renard καὶ Krebs 8,5 τοῦ Schwarz 12, ἐνῶ ὁ Ζέππελιν ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του ἐν ὅλῳ μηχανὰς 30 ἵππων.

Ἡ διοίκησις τοῦ πλοίου στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι πᾶν σῶμα κινούμενον δύναται καὶ νὰ διοικηθῆ. Μεταχειρίζεται δὲ ὁ ἐφευρέτης πρὸς διοίκησιν τοῦ πλοίου τοῦ 4 πηδάλια, ἐξ ὧν τὰ 2 εἶναι συμμετρικῶς ἐκατέρωθεν τοποθετημένα ὀπισθεν, σχεδὸν εἰς τὸ ἅκρον τοῦ κυλίνδρου. Εἶναι τετράγωνοι σκελετοὶ ἐξ ἀλουμινίου περιενδεδυμένοι μὲ ἀδιάβροχον σῶμα παρουσιάζον τὴν ἀναγκαιούσαν δύναμιν ἀντιστάσεως (Pegamoid). Ἐκαστὸν τῶν ὀπισθίων πηδαλίων εἶναι κινητὸν περὶ τὸν ὀριζόντιόν του ἄξωνα. Τὰ δὲ ἕτερα δύο εὐρίσκονται εἰς τὸ πρόσθιον τέλος τοῦ πλοίου ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ κυλίνδρου, καὶ εἶναι κινητὰ περὶ τὸν κάθετον ἄξωνα αὐτῶν. Ἡ κίνησις καὶ τῶν τεσσάρων πηδαλίων ἐκτελεῖται διὰ μιᾶς καὶ μόνης λαβῆς ἐν τῇ προσθίᾳ λέμβῳ πάντοτε συγχρόνως καὶ οὕτως ὥστε ἕκαστον ζεύγος νὰ στρέφῃ πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν συνάμα δὲ ἡ διεύθυνσις τοῦ πρόσθιου ζεύγους νὰ εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν τοῦ ὀπισθίου.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἄνω περιγραφείσης πρώτης πτήσεως—εἰς ἣν ἔλαβον μέρος ἕκτος τοῦ ἐφευρέτου δύο μηχανικοὶ πρὸς χειρισμὸν τῶν μηχανῶν καὶ ἕτεροι δύο ὁ βαρῶνος Βάστης καὶ ὁ γνωστὸς ἐξερευνητὴς τῆς Ἀφρικῆς Εὐγένιος Βόλφ—κρίνονται διττῶς. Καὶ ἐνῶ ὁ κόμη Ζέππελιν εἰς τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Βυρτεμβέργης εὐχαριστήριον τηλεγράφημα λέγει ὅτι τὸ πλοῖον του ἀπέδειξε τὴν ὀρθὴν λύσιν τοῦ προβλήματος καὶ χρήζει μόνον τελειοποιήσεως εἰς τὰς μηχανικὰς λεπτομερείας, οἱ ἀντιφρονοῦντες καὶ διατεινόμενοι ὅτι διόλου δὲν ἐπέτυχον αὐταὶ αἱ δοκιμαὶ δὲν εἶνε καὶ ὀλίγοι.

Παρατηροῦν, ὅτι τὸ πλοῖον τοῦ Ζέππελιν βασίεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀκριβῶς ἀρχῶν, ὡς καὶ τὸ τῶν λοχαγῶν Renard καὶ Krebs εἰς Chalon-Mendon. Κατεσκεύασαν καὶ αὐτοὶ πλοῖον μὲ ἴδιαν κινητήριον δύναμιν ἐν ἔτει 1884 καὶ κατώρθωσαν νὰ ἐπιστρέψουν κατόπιν πλοῦ ἢ μᾶλλον πτήσεως 20 λεπτῶν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀφετηρίας. Ἐκ δὲ τῶν ἐξ δοκιμῶν ἐπέτυχον τότε αἱ πέντε. Τὸ πλοῖον τῶν εἶχε περιεχόμενον 1864 μέτρων κυβικῶν καὶ ταχύτητα 6,2 μέτρων εἰς τὸ δευτερόλεπτον. Λέγουσιν δὲ ὅτι ἡ πρόοδος τοῦ πλοίου τοῦ κόμητος Ζέππελιν ἔγκειται μόνον εἰς τὴν ταχύτητα, ἥτις ὁμοίως δὲν εἶνε κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν πολὺ μεγαλειότερα, τὸ πολὺ πολὺ κατὰ 1—1)2 μ. τὸ δευτερόλεπτον. Ὡς ὁ ἀναγνώστης παρατηρεῖ οἱ ἀριθμοὶ ἀντιφάσκουν μὲ τοὺς ἀρχικῶς ἀναφερομένους, δυ-

στουχῶς δὲ δὲν ὑπάρχει εἰσέτι ἐπίσημος ἀνακοίνωσις καὶ δὲν φαίνεται τίς ἐκ τῶν δύο ἔχει δίκαιον.

Τὸ κατὰ τὴν γνώμην μου ὁμοίως κυριώτερον ἐπιχείρημα τῶν σκεπτικιστῶν εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν εἶνε, ὅτι ἐν γένει σχεδὸν ὅλα τὰ σῶματα ὅσα γνωρίζομεν ἱπτάμενα ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ διευθυνόμενα κατὰ βούλησιν δὲν ἔχουν τὰς ιδιότητας ἀεροστάτου ἀλλὰ τὸναντίον εἶνε πολὺ βαρύτερα τοῦ ἀέρος. Καὶ ὅτι ὅπως ὑπερνικήσῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνέμου πρέπει τὸ πλοῖον νὰ ἔχῃ θεωρητικῶς ταχύτητα ἀνωτέραν τῆς τοῦ ἀνέμου. Ἐνῶ ὁμοίως ἐπὶ τῆς γῆς ταχύτης 10 μέτρων εἰς τὸ δεῦτερον λεπτόν εἶνε μεγίστη ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ δὲν εἶναι σχεδὸν ταχύτης ἡ ἴση τῇ μῦθενί. Ἄφ' ἑτέρου πρέπει νὰ ὑπολογίσῃ τις, ὅτι τῆς ἀντιστάσεως (ὡς ἐκ τῆς ταχύτητος) ἀξαναούσης τετραγωνικῶς ἢ ὑπερνικῶσα δύναμις πρέπει νὰ αὐξήσῃ εἰς τὴν τρίτην.

Οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι καὶ οἱ πλεῖστοι εἰδικοί συνήλθον ἀργότερον εἰς συνεδρίαν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐμφύχωσιν τῆς ἀεροναυτικῆς ὅπου ἀπεφασίσθη νὰ γείνῃ δευτέρα δοκιμὴ εἰς τὰς 12 Ἰουλίου, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ νὰ διορθωθοῦν παρατηρηθεῖσαι ἀτέλειαι. Πρὸ πάντων φαίνεται ὅτι τὰ πηδάλια δὲν ἐλιετούργησαν κανονικῶς καὶ πρόκειται τὰ ἐλάσματα ν' ἀντικατασταθῶσιν διὰ σιδηρῶν διότι ὡς φαίνεται τὰ ἐξ ἀλουμινίου ἐκάμφθησαν μὴ παρουσιάσαντα τὴν ἀπαιτουμένην ἀντίστασιν.

Κατόπιν παρατηρήθη ὅτι αἱ κινητήριαι μηχαναὶ δὲν εἶχον τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν καὶ αἱ ἕλικες δὲν ἐξετέλεσαν 1200 στροφὰς τὸ λεπτόν. Εἶναι ὁμοίως ζήτημα κατὰ τίσον εἰς τοῦτο δὲν πταίει καὶ ὁ ἐλαττωματικὸς χειρισμὸς τῶν μηχανῶν καθόσον καὶ οἱ μηχανικοὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἐφευρέτης δὲν εἶναι πεπειραμένοι ἀεροναῦται καὶ ἐπομένως ἡ εὐνόητος ψυχολογικὴ ἐπιρροή δὲν ἐπιτρέπει τὸν ψύχραιμον χειρισμὸν τῶν μηχανῶν.

Ἄλλο σημαντικὸν ἐλάττωμα ὅπερ παρατηρήθη εἶναι ὅτι τὸ ὑδρογόνον διηνεκῶς διέφευγεν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἴσως καὶ ἡ ἀκατανόητος κατὰπτωσις τοῦ πλοίου. Εἰσέτι δὲν ὑπάρχει φαίνεται οὐσία, οὔτε τὸ τελευταίως διαφημισθὲν Ballonin, ἐμποδίζουσα σημαντικὰς ἀπωλείας ὑδρογόνου. Ἄλλως τε καὶ οικονομικῶς σπουδαῖον ζήτημα ἀφοῦ ἐκάστη γόμωσις στοιχίζει 10,000 μάρκων.

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἔπρεπε τὸ σκάφος νὰ δύναται νὰ ἀνθέξῃ μὲ ἐπιβάρυνσιν 1900 χιλιογράμμων καὶ ἀνώτατον ὕψος 1100 μέτρων περίπου 8 ἡμέρας ἀνευ νέας γομώσεως. Τὸ πείραμα ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἀντέχει, οὔτε ὅτι δύναται ἕτοιμον πρὸς ἀνοδὸν νὰ μείνῃ ἐπὶ 3 ἑβδομάδας ἀγκυροβολημένον. Πλὴν ὅλα ταῦτα δὲν εἶναι ἀπελπιστικά καὶ σύντονος ἐπιστημονικὴ ἐξακρίβωσις τῶν αἰτίων θὰ ἐπιφέρει τὰς ἀναγκαίας τροποποιήσεις.

Κατόπιν τῶν γενησομένων ἄλλων δοκιμῶν βεβαίως θὰ εἶναι πᾶσα κρίσις ἀσφαλεστέρα. Ἄλλως τε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δοκιμαὶ καὶ πείρα θὰ ὠφελήσουν περισσώτερον πολλῶν ἐπισφαλῶν ὑπολογισμῶν.

§

Ὁ εφευρέτης ὅστις κατηνάλωσε 30 ὀλόκληρα ἔτη τῆς ζωῆς του εἰς πειράματα καὶ σπουδὴν μὴ ἀποθρυνθεὶς ποτὲ καὶ ὑπερnikήσας ἤδη ἄχρι τοῦδε ἀπείρους δυσκολίας εἶναι πρότυπον ἀνδρός.

Ὅτε ἐξερράγη ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος ὑπηρετεῖ ὡς ἱλαρχος καὶ ἐκίνησε τὸν θαυμαζὸν ὄλην τῆς Γερμανίας διὰ τῆς τολμηρᾶς του ἀνιχνεύσεως, — ἐξ ἧς μόνος αὐτὸς ἐπέστρεψε ζῶν — ἦτις ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Κατόπιν διαδοχικῶς ὑπηρετῶν εἰς τὸν στρατὸν προεβιάσθη ἄχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ στρατηγοῦ, ὃν ἔχει καὶ σήμερον διατελῶν ἐν διαθεσιμότητι καὶ ὑπῆρξε καὶ ἐπιτετραμμένος καὶ ἀργότερον πρέσβυς τῆς Βυρτεμβέργης ἐν Βερολίῳ. Ἐγεννήθη τῇ 8 Ἰουλίου 1839 καὶ εἶναι ἐπομένως σήμερον ἀκριβῶς 61 ἐτῶν.

§

Τὸ πολὺ κοινὸν συνήθως καταπληρσώμενον αἰφνιδίως ὑπὸ νέας εφευρέσεως· σπανίως ἐρωτᾷ ὅποια ἐργασία ἐπίπονος καὶ ματαία, συνήθως ὅμως μεγαλοφρεστέρα εἰς ἰδέας τῆς τελικῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἀγούσης χρειάζεται καὶ γίνεται, ὅπως ἐπιστημονικὸν τι πρόβλημα λυθῆ. Καὶ ὅμως ποσάκις αἱ πρῶται ἀνεπιτυχεῖς δοκιμαίαι, αἱ ἐπανειλημμέναι διορθώσεις δὲν ἦσαν καὶ εἶναι τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς ἐπιξεργασίας τοιούτων προβλημάτων! Οἱ εὐσυνείδητοι ἐπιστήμονες οἱ ἐμβαθύνοντες εἰς τὰ ἱστορικὰ τοιούτων εφευρέσεων πάντοτε τονίζουν — ἴσως ὀλιγώτερον τοῦ δεόντος — τὴν ὠφέλειαν καὶ σπουδαιότητα τοιούτων ἐργασιῶν. Καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἐπιστήμης ἀναφέρει πολλάκις τὰ ὀνόματα τοιούτων τῶν κοινῶν ἀγνώστων σκαπαίων μετὰ σεβασμοῦ.

Οὕτω καὶ νῦν, καὶ ἂν ἡ δοκιμὴ τοῦ κόμητος Ζέππελιν δὲν ἐπιτύχη, ὅπερ εἰσέτι δι' οὗς ἀνώτερον ἀναφέρω λόγους ἀγνωστον, βεβαίως ὤθησε τὸ ζήτημα στιβαρῶς ἐπὶ τὰ πρόσω. Καὶ ὁ ἀνὴρ ὁ Θεσιάσας ὄλην σχεδὸν τὴν ζωὴν του, ὁ ὑπερnikήσας ἐμπόδια θεωρούμενα ἀνυπερέβλητα, ὁ προσενηγκῶν ἐξ ἰδίων ἡμισυ ἑκατομμύριον διὰ τὰ ἐξοδα τῆς κατασκευῆς, εἶναι ἄξιος ὑψίστου θαυμασμοῦ, τὸν ὅποιον ἴσως δύναται τις νὰ ἐκφράσῃ εὐχόμενος εἰς αὐτὸν τὴν τελικὴν καὶ ἀποφασιστικὴν ἐπιτυχίαν.

Βερολίον 8 Ἰουλίου 1900

Ν. Δ. Πάππος

ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΣ

Ἡ χαρμυγὴ τῆς Δραματικῆς Σχολῆς φιλοτίμησε τὸν τύπο νὰ μιλήσῃ ζωηρότερα — ὅμως ὄχι καὶ στοχαστικώτερα — γιὰ θέατρο καὶ γιὰ θεατρικὰ ἔργα. Ἀς τὸ ἐλπίσουμε τὸ θέατρον. Ἀλλὰ τὰ ἔργα ποῦ σὲ γλώσσα, σὲ ἰδέα, σὲ μορφή, σὲ τέχνη, ποῦ τελειότερα, ποῦ φτωγικώτερα, καθρεφτίζουσι μέσα τους μιὰ κάποια ψυχὴ, ποῦ θὰ μπορούσαμε νεοελληνικῆ, ρωμαϊκῆ ψυχῆ νὰ τήνε εἰποῦμε — ποῦ εἶνε τὰ τέτοια ἔργα; Δὲν τὰ βλέπω. Μήτε ποῦ θυμάμαι νὰ τὰ εἶδα καὶ νὰ τὰ κοῦσα ποτέ μου, μηδὲ νὰ τὰ διάβωσα. Καὶ εἶνε ἡ πρώτη ἀλήθεια αὕτη, ἡ γενικώτατη, ποῦ χτυπᾷ τὴ σκέψη: τὸ δράμα σὲ ἐμᾶς εἶνε πίσω. Εἶνε πολὺ περισσότερο πίσω ἀπὸ τὴν ἐπικολυρικὴν ποίησιν, ἀπὸ τὸ ρομάντσο, ἀπὸ τὰ ἄλλα εἶδη τῆς λογοτεχνίας. Ἡ ποίησὶς μας ἔχει νὰ δεῖξῃ ἐδῶ κ' ἐκεῖ εὐρῶστα καὶ ἀνθηρὰ βλαστάρια, καὶ μιὰν ἀδιάκοπην ἀπὸ ἀρχαιότερα χρόνια παράδοσιν, ποῦ ποτε νωθρότερη, ποτε γοργότερη, ἀνάμεσα στοῦ δασκαλισμοῦ τὰ ἐμπόδια, ποτε δὲν στάθηκεν ἡ ὁρμὴ τῆς. Ἡ καλλιτεχνικὴ μας πεζογραφία, ἀπὸ καμμιάν εἰκοσαριά χρόνια καὶ ἐδῶθεν, ἀρχισε νὰ μπαίνει σ' ἕναν δρόμον ποῦ ἂν τυχὸν δὲν εἶνε ὁ δρόμος ὁ ἴδιος, ὅμως βέβαια φέρνει πρὸς μιὰ σημαντικὴν ἀναγέννησιν καὶ τοῦτο μὲ ὅλο τὸ φαινομενικὸν προσόδευμα τοῦ πεζοῦ λόγου τοῦ σχολαστικοῦ.

Τὸ δράμα ἀπόμεινε πίσω. Τὸ εἶδαν ἡ Πρόληψις καὶ ἡ Συνήθεια, κάπως σπουδαιότερο, κάπως ἀπαιτητικώτερο παιδὶ τῆς Φαντασίας, καὶ φροντίσανε νὰ τοῦ σφιγχοδέσουνε σκληρότερα χέρια καὶ πόδια μὲ κάποια σίδερα βρειδιά, γιὰ νὰ μὴ μορῆ νὰ τοὺς ξεφογγεῖ εὐκόλῃ εὐκόλῃ. Καὶ σὰ νὰ τὸ κατώρθωσαν.

Ὅλα τὰ θεατρικὰ μας ἔργα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια καὶ παρέκει, ποῦ ἔδειξαν πῶς θέλουνε κάτι ποῦ ἀξίζει νὰ μᾶς ἐμπιστευθοῦνε, κάτι ποῦ νὰ φέρῃ μιὰ σκέψη στὸ νοῦ καὶ μιὰ συγκίνησιν στὴν καρδίαν, κάπως ἔξω ἀπὸ τὴν πρόστυχην διασκέδασιν τῶν ἀποκορητικῶν μακεδόνων καὶ τῶν παλιάτσων τοῦ δόμοιο, ὅλα τοῦτα φουσκῶνε τα καὶ τρώγει τα ἡ ἀνυπόφορη ρουτίνα τοῦ γλωσσικοῦ δασκαλισμοῦ καὶ τῆς κενόλογης ρητορικῆς. Δράματα στήν καθαρεύουσα τῶν σοφῶν Κόντων καὶ Θερεϊανῶν, δράματα μὲ ἥρωες ποῦ λογικεύονται καὶ μιλοῦνε σὰν κύρια ἄρθρα ἐφημερίδων χωρὶς καμμιά ζωὴ, εἶνε ἀσυγκρίτως ἀσχημότερα ἀπὸ τὰ δασκαλικὰ καὶ τὰ δημοσιογραφικὰ ποιήματα καὶ διηγήματα, καὶ πρέπει νὰ παραρρίχνωνται στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι τῆς νοητικῆς παραγωγῆς. Τυχαίνει νὰ μ' ἀρέσουνε στίχοι καὶ ἀπὸ τὰ «Ἀλγη» ἀκόμα τοῦ νεώτερου Ραγκαβῆ, καὶ δὲ μπορῶ νὰ εἰπῶ πῶς ἀναισθητο μὲ ἀφήνει ἡ ρυθμικὴ χάρις, καὶ ἀκόμα καὶ ἡ ποίησιν τοῦ «Γοργοῦ Ἰερακος», τοῦ πρεσβύτερου Ραγκαβῆ. Ἀλλὰ δράματα σὰν τοὺς «Τοιαύκοντα» καὶ σὰν τὸν «Ἡράκλειον», ὅσο κι ἂν ἐκλείων μέσα τους μὲ τὴ φύγαν τὴν ἱστορίαν. μὲ τὸ δράμα τὸ ρητόρεμα, καὶ μὲ τὴν ὀκτὴ τὴν ἱκθυογραφίαν, τάνοιγον καὶ τάρηνον ψυχρότατος, ψιθυρίζοντα: «Κρεῖμα στοὺς κόπους!» Καὶ μακάρι νὰ σταματοῦσε ὁ ξεπεσμὸς αὐτὸς τῆς δραματικῆς τέχνης στὸν ἀρελὴ πατριωτισμὸν τῶν τραγωδιῶν τοῦ Ι. Ζαμπέλιου καὶ στὸν παρδαλὸν, ὅμως καὶ προικισμένον μὲ κάποια νεανικὴ ζωηρότητα, λυρισμὸ τοῦ πρώτου κειμένου τοῦ Σουτσίκου «Ὀδοιπόρου»! Τὸ κακὸ

χειροτέρεψεν ἀπὸ τότε. Καὶ δὲ στάθηκε βολετὸ μήτε νὰ τοῦ κόψη τὴν ὁρμή, μήτε νὰ τὸ λιγοστέψῃ κἄν, δραματογράφος τῆς περιωπῆς τοῦ Βερναρδάκη. Γεννημένος μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα, γιὰ νὰ ενεργήσῃ καὶ γιὰ νὰ ξεχωρίσῃ ἀνάμεσα στοὺς ὁμοτέχνους του, πολὺ ἀνώτερος καὶ δυνατότερός τους καὶ στὰ γράμματα καὶ στὴ φαντασίᾳ, πάντα ὁμως προικισμένος ἀσυγκρίτως ἀδρότερα μὲ κριτικὸ νοῦ παρὰ μὲ τὸ δημιουργικὸ δαιμόνιο τὸ θαυματουργόν, ἀπέμεινε καὶ τοῦτος ἄπραγος τοῦ ἔκοψε τὸ δρόμο τὸ κινῆζικο κάστρο τοῦ δασκαλισμοῦ· ὁ Ἑλληνιστὴς ἔφαγε τὸν ποιητὴν. Ἡ ἱστορία θὰ τοῦ λογαριάσῃ μόνον μερικοὺς σοφοὺς, πολεμικοὺς καὶ κριτικοὺς καὶ ὑπερκριτικοὺς προλόγους· ἀπὸ τὸν δραματογράφο θ' ἀπομένουν μόνον κάποιοι ἀτελεῖστοι μονόλογοι, γιὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμα, γιὰ νὰ τροχίζουν ἀπάνου σ' αὐτοὺς τὴ γλῶσσα τους καὶ νὰ δοκιμάζουν τὴν ποιότητα τῶν φωνητικῶν ὀργάνων τους, οἱ ὑποψήφιοι μαθητὰδες τῆς Βασιλικῆς Δραματικῆς Σχολῆς. Ὑστερ' ἀπὸ ὅλους τοὺς μεγαλεπήβολους σαιξπηρισμοὺς τῆς «Μαρίας Δοξαπατρή» καὶ τῶν «Κυψελιδῶν», ὕστερα ἀπὸ ὅλους τοὺς Εὐριπιδισμοὺς τῆς «Μερόπης» καὶ τῆς «Φαύστας», ἡ ἱστορία θὰ τοῦ λογαριάσῃ διὰ τρεῖς σκηνῆς τῆς «Φροσύνης» του καὶ τὸ ὠραῖο τραγουδάκι τῆς «Πέριδικας» καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλα τὸν ἀσύγκριτον, «Ἐλεγχὸ τοῦ ψευδαττικισμοῦ» ποῦ τὸν ἔγραψεν ὁ Βερναρδάκης, πρῶτα γιὰ νὰ στήσῃ ἀθάνατο τρόπαιον τῆς δημοτικῆς μας περιφρονημένης γλώσσας, καὶ δεύτερον γιὰ νὰ θυμίζῃ κάθε λίγο καὶ λιγάκι τὴν ἀλήθεια τῆς παροιμίας: Δάσκαλε ποῦ δίδασκες καὶ νόμον δὲν ἐκράτεις.

Καὶ ὁμως δὲν εἶνε ὅλος διόλου χέρσα ἡ γῆ· κάπου κάπου πρόσχαρα πρασινίσματα ἀναπαύουνε τὰ μάτια σου. Πρέπει νὰ τραβήξουμε μακρὰ, ἀρκετὰ μακρὰ, ὡς τὸ δέκατον ἔχτο καὶ ὡς τὸ δέκατον ἑβδομὸν αἰῶνα, γιὰ νὰ χαιρετίσουμε τοὺς πρωτόλοβους καρποὺς τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου στὴν παθητικώτατη «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ», καὶ ὕστερα στὸ ἀξιοτιμητὸ Κρητικὸ θεάτρο, μὲ τὸ «Ρύπαρι», καὶ μὲ τὸ «Ζήνωνα», καὶ μὲ τὴν τόσον ἔντονα σπαρχητικὴν ἐδῶ, καὶ τόσο γλυκὰ μελωδικὴν ἐκεῖ «Ἐωφίλη». Μὰ οἱ καρποὶ τοῦτοι ποῦ σοῦ ἔδιναν νὰ περιμένῃς πλούσιους τραγητοὺς, πρόωκα ἔπεσαν, ἀπὸ ἀγρίας πνοῆς τυραννικῆς ποῦ τὸ λειψάδι ἔκχαμ ἐρημιά. Καὶ πρέπει νὰ προχωρήσουμε ὡς τὸ 1830 γιὰ ν' ἀπαντήσουμε τὸν Ἀντώνιο Μάτση, θαυμαστὴ καὶ μαθητὴ τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ μὲ τὸ μονακρῖο «Βασιλικόν» του μᾶς ἔφερε σὰν ἓνα δείγμα προχρονισμοῦ ποῦ δὲν ἔφτασε ὡς ἐδῶ, καὶ μᾶς δείχνει ὁ «Βασιλικός» τί μπορούσε νὰ ἦταν τὸ πεζογραφικὸ μας καλλιτεχνικὸ δράμα στὸ πλῆθὸς τῆς ποιητικῆς τραγωδίας καθὼς εἶνε ἡ «Ἐρωφίλη».

Στὴν τελευταία δεκαετία μερικὰ ἔργα, ὅσα λιγοστά κι ἂν εἶνε, φάνηκαν σάμπως ν' ἀγωνίζονταν νὰ ξαναδέσουνε τὴν κομμένη κλωστή κ' ἔτσι νὰ ξαννατμώσουν τὴ σημερινὴ παραγωγή μὲ τὴ μόνη γνήσια κι ἀξιοσέβαστην ἀρχὴ τοῦ θεάτρου μας: μὲ τὸ ἔργο τοῦ Χορτάκη καὶ μὲ τὸ δοκίμιον τοῦ Μάτση. Μπορεῖ νὰ μὴν ἔφτασαν ὡς τὴ γνώση μου ὅλα τὰ δραματικὰ ἔργα ποῦ θᾶξιζαν ἐδῶ νὰ σημειωθοῦν· μπορεῖ ἄλλα νὰ μὴν εἶνε πρόχειρα στὴ μνήμη μου. Νὰ μὲ συμπαθήσουν ὅσοι τυχόν θ' ἀδικηθοῦνε ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν ἢ ἀπὸ τὴ λησμονησιά μου. Ὁ «Βρυκόλακος» τοῦ Ἐφταλιώτη καὶ τὰ δράματα τοῦ Καμπύση ζυγίζουν αὐτὰ μόνον πρὸ βραχείᾳ ἀπὸ ὅλα τὰ πρωτότυπα ἀριστουργήματα τῶν Βουτσιναιῶν καὶ τῶν Λασσανειῶν καὶ ὅλων τῶν δραματικῶν θιάσων μας τὰ στεφανωμένα, τὰ χειροκροτημένα, τὰ φημισμένα. Δὲ μπορῶ νὰ ξεχάσω τὴν πατριωτικὴ ἀνατριχίλα ποῦ ἔφερον εἰς τὸ εἶναι μου ὁ «Ρήγας» τοῦ Ἀριστομένη Προβελεγγίου, μήτε τὴν ξεχωριστὴν ἐντύπωση ποῦ μοῦ ἔκλειεν ἡ «Κωμῳδία τοῦ θανάτου» τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου· καὶ θὰ ἤμουν ἄδικος ἂν ἐσώπαινα κάποια χαρὰ ποῦ μοῦ προξένησε στὴ σκηνὴ ἀπάνου, ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια, ἡ «Νεράιδα» τοῦ κ. Δημ. Καμπούρογλου.

Ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τῶν μετρίων καὶ τῶν ἀψύχων θεατρικῶν ἔργων ξεχωρίζουμε ἀνάρι ἀνάρι σπαρμένα κάποια ἔργα ἄξια προσοχῆς· ὅ,τι συμβαίνει μὲ τὰ πρωτότυπα δράματα, συμβαίνει καὶ μὲ τὰ μεταφρασμένα. Ἄσυνειδήτοι μεταφράστες, πνίχτες καὶ φονιάδες τῶν ταλαίπωρων ποιητῶν ποῦ ἔπεσαν στὰ χέρια τους· κι ὅσο μεγαλύτεροι οἱ δραματογράφοι τόσο σκληρότερο τὸ μαρτύριόν τους. Καὶ πρέπει νὰ σταματήσουμε σὲ μερικά μεταφράσματα τοῦ Σαιξπηρου ἀπὸ τὸν κ. Βικέλα, ὅταν ἦταν ἀκόμα ὁ ποιητὴς τῶν «Στί-

χων» καὶ δὲν τοῦ εἶχε περάσει ἀπὸ τὸ νοῦ μήτε νὰ διορθώσῃ σὲ γλῶσσα πρὸ λογιωταστικῆς τοὺς χυδαισμοὺς τοῦ Ρωμαίου καὶ τῆς Ἰουλίας, μήτε νὰ συστήσῃ τὸ «Σύλλογον τῶν ὠφελίμων βιβλίων». Πρέπει νὰ σταματήσουμε στὸν «Ἐμπορο τῆς Βενετίας» ὠραῖα μεταφρασμένο στὴ γλῶσσα μας ἀπὸ τὸν ἥρωικὸ μεταφραστὴ τῆς «Ἰλιάδας», τὸν κ. Ἄλ. Πάλλη. Πρέπει νὰ θυμηθοῦμε τὸ «Φάουστ» τοῦ κ. Προβελεγγίου, καὶ τὴν «Ἰφιγένεια» τοῦ Γκαϊτε στὴν ἀτύπωτην ἀκόμα μετάφραση τοῦ Γλαύκου Ποντίου, ἐνὸς εὐγενικοῦ Κερκυραίου ποῦ διάβηκε γοργὰ ἡ ζωὴ του μέσα στὴ μελέτη καὶ στὸ ξανάπλασμα τῶν ποιητικῶν ἀριστουργημάτων, ἀρχαίων καὶ νεώτερων. Κ' ἐδῶ εἶνε ὁ τόπος νὰ μνημονέψουμε τὴν ἐργασίαν δύο ἄλλων ἀξιοθαυμάστων Κερκυραίων: τοῦ Ἰακώβου Πολυλά μὲ τὴν «Τρικυμία» καὶ μὲ τὸν «Ἀμλέτο», καὶ τοῦ κ. Καλοσγούρου μὲ τὸ «Σαοῦλ» τοῦ Ἀλφιέρη.

Καὶ τελευταία ἀκόμη σὲ πρόσφατο ἄρθρον τοῦ «Περιοδικοῦ μας» ἀνάφερα τὴν ταπεινὴ μου γνώμη γιὰ τὸ δραματικὸν ἀριστούργημα τοῦ Τολστόη καλοντυμένο ρωμαίικα ἀπὸ τὸν κ. Ἄγ. Κωνσταντινίδη.

Καὶ πάλι νὰ μὲ συμπαθήσουνε παρακαλῶ ἐκεῖνοι ποῦ δὲν ἔτυχε νὰ γνωρίσω τὰ ἔργα τους, ἢ ἔτυχε νὰ τὰ ξεχάσω. Μὰ γιὰ ὅλα τᾶλλα δὲν θὰ εἶχα παρὰ μιὰ μόνη προσαγγὴ Ἀληπασιδίκη νὰ δώσω:

Βάλτε φωτιά στὰ τόπια....

Κωδῆς Παλαυδῆς

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Ζωὴ καὶ θάνατος

Ἀπὸ τοῦ κόσμου τὰ βαθεῖα θεμέλια
Ἐβγήκε στοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴ
Φωτογεννήτρα ἡ Λάμια, κι' ὅλη γέλια,
Ρόδα σκορπάει παντοῦ σὰν τὴν Αὐγὴ,
Καὶ κάποιος Νύφης βάνει χρυσὰ τέληα,
Καὶ περπατεῖ χαρούμενη στὴ Γῆ.

Μὰ πίσω ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴ
Γέρνει τὸ βράδ' ἡ Λάμια νὰ πλαγιάσῃ,
Καὶ μι' ἄλλη Λάμια μαύρη, μιὰ κρυφὴ
Νυχτογεννήτρα βγαίνει ἀπὸ τὰ δάση
Καὶ κάποιος Νύφης σάβανα φορεῖ,
Καὶ περπατεῖ θλιμμένη μεσ' στὴν Πλάση.

Καὶ περπατεῖ, καὶ περπατεῖ θλιμμένη,
Καὶ φθάνει σ' ἓν ἀτάραχο ἀκρογιάλι
Ἄου τὴν πρώτη βρῖσκει πλαγιασμένη
Μὲ τοῦ θανάτου τὰ χλωμὰ τὰ κάλλη·
Γέρνει κι' ἐκεῖνη τότε καὶ πεθαίνει
Στὸ πλάγι τῆς μ' ἀνάκλια στὸ κεφάλι.

(Παρίσιον 1900)

Δάμπρος Ἀστέρης

ΞΕΝΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΙ

ΠΟΙΗΣΙΣ - ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - ΘΕΑΤΡΟΝ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

RUDYARD KIPLING. Ἡ φήμη τοῦ Rudyard Kipling ὑπῆρξε ἐκτάκτως ἀστραπιαία καὶ παγκόσμιος. Ἀνάμεσα σὲ λίγα χρόνια ἡ ἐπιρροή του—γράφει ὁ κ. Ἐρρίκος Δ. Δεβοῦ εἰς τὸν Γ α λ ἄ τ η ν Ἐ ρ μ ῆ ν—ἐκπλώθηκε ὄχι μόνον στὴν πατρίδα του, ἀλλὰ σὲ ὅλο τὸν κόσμον καὶ τελευταία ἀκόμη εἶχε σημαντικὴν ἀπήχηση στὴ σφαῖρα τῆς πολιτικῆς. Ἐκδοσίς σὲ δέκα τρεῖς τόμους τῶν ἔργων του ὑπὸ τὸν τίτλον: Complete Prose Works ἐδημοσιεύθη πρὸ ὀλίγων μηνῶν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Μάξιμιλλαν καὶ Σα καὶ ὁ καθένας ἐμπόρσεσεν ἔτσι νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἡδὴ σημαντικοῦ τῆς παραγωγῆς τοῦ νεκροῦ καὶ φημισμένου συγγραφέως. Ὁλόκληροι τόμοι ἐδοῦντο γιὰ τὸ ἔργον του στὴν Ἀγγλίαν. Στὴ Γαλλίαν ἐπίσης ἡσυχάζθησαν διὰ μακρῶν περὶ αὐτοῦ, ἰδιαιτέρως ὁ κ. Σεβριγιὸν εἰς τὴν Π α ρ ι σ ι ν ῆ ν Ἐ π ι θ ε ὠ ρ η σ ι ν ἡ καὶ διάφοροι τόμοι του μεταφράσθησαν καὶ ἐξεδόθησαν ἢ θὰ ἐκδοθῶν στὴ συλλογὴ τῶν ξένων συγγραφέων ποὺ ἐκδίδει ὁ Γ α λ ἄ τ η ς Ἐ ρ μ ῆ ς. Καὶ ἑλληνικά, ὡς γνωστὸν, μεταφράστηκε ἔργον τοῦ Κίπλιν ὑπὸ τῆς Ἀ κ ρ ο π ὄ λ ε ω ς, τὸ περίφημον μυθιστόρημά του ὑπὸ τὸν τίτλον: Τὸ Βιβλίον τῆς Ζούγλας.

Ὡς τὰ σήμερα ὁ θαυμασμὸς ἦταν ἁπόλυτος. Ἄλλ' ἀπὸ τίνος καὶ ἰδίως ἀφ' ὅτου ἐξεράγη ὁ νοτιοαφρικανικὸς πόλεμος, ἀναγνώσται καμμίαν ἀπολύτως σχέσιν ἔχοντες μὲ τὰ γράμματα ἔγραψαν εἰς ἑβδομαδιαία περιοδικὰ εἰδικῶς ἀφιερωμένα εἰς τὴν φιλολογικὴν κριτικὴν μακρὰς ἐπιστολάς ὅπου μετὰ πικρίας ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ διασημοῦ συγγραφέως καὶ ζωηρῶς τοῦ ἐκατηγοροῦσαν ὑπέμετρον βαναυσότητα καὶ ἀποθέωσιν τῶν χειρότερον ἀνθρωπίνων ἐνστικτῶν. Φυσικὰ τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἐξῆχος ἐνδιαφέρουσιν πολεμικὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος πολυάριθμοι θαυμασταὶ τοῦ χτυπημένου ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν ἐκείνον πρὸς τὸ ἔργον τοῦ θαυμαστοῦ, τὸν ὁποῖον εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀποκαλοῦν εἰρωνικῶς «Κίπλινίτιδα». Καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν συζήτησιν ἰδοὺ ἓνα ἔργον ἄξιον προσοχῆς, ἐκτάκτως σοβρῶν φέρων τὸν τίτλον: Rudyard Kipling, a criticism καὶ ὀφειλόμενον εἰς τὸν κ. Richard Le Gallienne.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐπεχείρησε σοβρᾶν καὶ μεθοδικὴν μελέτην τῶν ἔργων καὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Κίπλιν. Βεβαίως δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ κριτικὴ αὕτη εἶνε τελεία, ὅτι εἰσδίδει βαθέως εἰς τὸ θέμα, ὅτι εἶνε ὀρθοκρίτη. Ὁ ἔχρειάζετο περισσύτερος καιρὸς καὶ περισσύτερα περισυλλογὴ διὰ νὰ καθορίσῃ κανεὶς προσωπικότητα τὴν ἰσχυρὰν ὅπως ἡ τοῦ Κίπλιν. Ὅπως δὲ ἡμεῖς εἰς τὸν κ. Λε Γαλλιέν ἐπέτυχεν νὰ γράψῃ ἔργον ἐκτάκτως ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε οὔτε ἀπερίσκεπτος ἐπίθεσις, οὔτε διθυραμβικὸς ἔπαινος. Ἐν πρώτοις ἐξετάζει τὰ ποιήματα τοῦ Κίπλιν: Departmental Ditties, Barrack Room, Ballads et Seven Seas. Κάμνει ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν ἀφ' ὅσα οἱ διάφοροι τόμοι περιλαμβάνουσιν καὶ διαρκῆ καὶ ἐγκαταλείπει ἀποφασιστικῶς τὰ ἄλλα. Ἐπειτα μετὰ λεπτότητος ὑπενθυμίζων τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Σαίξπηρ, περὶ τοῦ ὁποῖου γνωρίζει ὅτι τὰ τρία τέταρτα τοῦ ποιητικοῦ τοῦ ἔργου δὲν ἀνεκαλύφθησαν ἀκόμη, τοῦ Κῆτος, τοῦ ὁποῖου ἐξυμνεῖ ὅλην τὴν ποιητικὴν καλλονὴν μολοντί ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἀπέθανε εἴκοσι ἔξη ἐτῶν, ὁ κ. Λε Γαλλιέν συμπεραίνει ὅτι πλησίον τῶν ὁ Κίπλιν θὰ ἦτο πολλὸ εὐτυχῆς ἂν μποροῦσε νὰ σταθῇ καὶ ὡς ἀπλοῦς: Academy Student.

Κατόπιν ὁ κριτικὸς ἐξετάζει τὰ διηγήματα, τὰ short-stories καὶ ἀναγνωρίζει ἄνευ δισταγμοῦ τὴν ὑπεράτην ἄξιαν μερικῶν ἐξ αὐτῶν. Πραδῶνεται, ὅτι ἔδω πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀστραπιαίας αὐτὰς διηγήσεις ἐξέχει ὁ Κίπλιν καὶ πάντοτε ἀπέτυχε δασκίς ἠθέλησε νὰ κατασκευάσῃ μυθιστόρημα. Καὶ τοῦτο εὐκολὰ κα-

νεὶ ἤμπορεῖ νὰ τὸ ἐξακριβώσῃ. Τὰ καλλίτερα ἀπὸ τὰ διηγήματα αὐτὰ εἶνε προφανῶς ἐκεῖνα τῶν ὁποῖων ἡ δασκίς ἐκτυλίσσεται εἰς τὰς Ἰνδίας, ἢ ὅπως δὲ ἄπο ἀναφέρονται εἰς τὰς Ἰνδίας ὅπου ὁ Κίπλιν ἔζησε τὰ χρόνια τῆς παιδικῆς του ἡλικίας καὶ ἀπὸ τὰ ὅποια διετήρησεν ἐντυπώσεις ἀπείρως ζωηράς. Ἄλλὰ δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶνε παιδί σὲ δύο διάφορες χώρες καὶ τοῦτο γίνεται ἀπολύτως αἰσθητὸν ὅταν διαβάξῃ κανεὶς τὰ ἄλλα διηγήματά του, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς ἄλλο ἀντικείμενον. Εἰς αὐτὰ παρατηρεῖται ὑπερβολικὴ ἐπιτήδευσις τοῦ συγγραφέως, μία παράθεσις σημειώσεων, τὰς ὁποίας ἔλαβε καθ' ὁδὸν καὶ παρατηρήσεων ἐπιμελῶς γραμμένων εἰς τὸ σημειωματάριόν του. Μεγά μέρος τῶν ιστοριῶν τούτων εἶνε συντεταγμένον εἰς ἓνα εἶδος διαλέκτου ἀκατανότου φρασσεολογίας στρατιωτῶν, ἢ ὅποια ἀπαιτεῖ εἰδικὸν λεξικόν, ἀλλ' ὅταν κατορθώσῃ κανεὶς νὰ τὰς διαβάσῃ ἔχουν ἓνα ἰδιαιτέρον θέλγητρον ποὺ οἱ ἄλλες δὲν ἔχουν γραμμέναις ἐκτός ἀπὸ μερικὰς τυχαίας φράσεις σὲ μιὰ γλῶσσαν ἀρκετὰ κοινὴ καὶ χωρὶς ἀληθινὸν ὕψος. Ἄλλὰ, ὅπως εἶπε ὁ ἄπονος, ὅταν αἱ Ἰνδία θ' ἀνήκουν εἰς τὴν Ρωσσίαν κανεὶς δὲν θὰ ἐνοῆ πλεον τὸν Κίπλιν—ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐκ τῶν ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἐνὸς διηγημάτων ποὺ ἔγραψεν ὁ Κίπλιν ὑπάρχουν δέκα ἴσως ποὺ διαφέρουν κατηγορηματικῶς ἀπὸ τὸ σύνολον. Ὁ κ. Λε Γαλλιέν ἄ αφέρει ἐξῆ μόνον. Ἄλλ' ἐνῶ ἀναγνωσκόμενα φαίνονται ἐκτάκτως πραγματικὰ διότι εἶνε γεμάτα ἀπὸ ἐκπλήξεις μολοντί ἔχουν ὑπόθεσιν ἀσημαντὸν ἐπιπέδιον, εἶνε τὸ πολὺ—πολὺ ἀνέκδοτα τραθηγμένα εἰς πλατυασμούς ποὺ ἡ μόνη τους ἀξία εἶνε ἡ ἐπιδιεξιότης τοῦ διηγηματογράφου καὶ ὅτι ἀκόμη ἐκπλήσσει δυσαρέστως εἶνε ὅτι τὰ λησμονεῖ κανεὶς μετὰ τὴν ἰδίαν ταχύτητα ποὺ τὰ ἐδιάβασε ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἓνα θέαμα μαγικοῦ φαντοῦ.

Εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς μελέτης τοῦ κ. Λε Γαλλιέν ἐξετάζει τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Κίπλιν ὡς ἔθνικοῦ συγγραφέως. Ὁ ἄλλος, λέγει, ὑπῆρξε πάντοτε παράδοξος συνδυασμὸς τζέντλεμαν καὶ βαναύσου ἀνθρώπου. Καὶ ὁ μὲν τζέντλεμαν ἐνοχάζετο καὶ διεφρημίθη καθ' ὑπερβολήν. Ἦτον ἡ σειρά ν' ἀποθεωθῆ αὐτὴ ἢ ἀνθρωπίνην βαναυσότητος καὶ ἰσχύος. Καὶ τώρα ἡ φιλολογία τῆς ὠραιότητος τῆς σκέψεως, ὅλη ἡ φιλολογία τοῦ ἰδεολογικοῦ παραμερίζεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν νέαν τροπὴν τοῦ φιλολογικοῦ πνεύματος ἐργουμένου νὰ καθιερώσῃ τὸ δόγμα μιᾶς βιαίας ἐγωιστικῆς ζωῆς, ἢ ὅποια πρέπει νὰ εἶνε ἀπῆλλαγμαίνη ἀπὸ κάθε ἰδεολογικὴν καὶ διστακτικὴν φιλοσοφίαν.

Καὶ ὁ κ. Λε Γαλλιέν συμπεραίνει: «Ὡς συγγραφεὺς ὁ κ. Κίπλιν εἶνε γόης, ὡς ἐπιρροὴ εἶνε κίνδυνος. Βεβαίως πῶς τὸ ὠρολόγιον τοῦ χρόνου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιβραυδῆ εἰς τὴν λειτουργίαν του, οὔτε καὶ ἀπὸ συγγραφεὺς καὶ δέκα φορές ἀκόμη δυνατώτερος ἀπὸ τὸν Κίπλιν. Ἡ μεγάλη κίνησις τοῦ κόσμου θὰ ἐξακολουθήσῃ ἀσφαλῶς ἂν καὶ βραδέως καὶ μὲ τυχεῖους πιναγμούς πρὸς τὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἠκολούθησε ἀπὸ τὴν βαναυτον δύνανται πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀπολύτρωσιν. Ἄλλὰ ὑπάρχουν ἐπιρροαὶ ποὺ ἐπιβοηθοῦν αὐτὴν τὴν πορείαν καὶ ἄλλαι ποὺ τὴν ἐμποδίζουν. Καὶ εἶνε λυπηρὸν ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Κίπλιν εἶνε μία ἀπὸ ἐκεῖνας ποὺ παρενθέτων προσκόμματα».

ΙΤΑΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

«KALIMERA» ἔχει ὄνομα ἀπὸ τὸν τόπον ποὺ τυπώνεται δύο φορές τὸ μῆνα, στὸ Lecce τῆς Ἰταλίας, ἓνα καινούριον φιλολογικὸν περιοδικόν. Τὸ διεύθυνει ὁ καθηγητῆς κύριος Βίτος Παλοῦμπος ὁ ἀληθινὸς φίλος μας ποὺ ξέρει τόσο καλά τὴ γλῶσσαν μας καὶ τόσο πολὺ φροντίζει γιὰ τὴ διάδοσιν τῆς φιλολογίας μας καὶ ποὺ μέσα στίς φλίβας του τρέχει καὶ λιγάκι ἑλληνικὸν αἷμα θάλαγα κανεὶς. Ὁ κ. Παλοῦμπος εἶνε ἀπὸ τὰ μέση ἐκεῖνα ποὺ μιὰ φορὰ Ἑλλήνας ἀποίκισαν καὶ ποὺ σώζονται ἀκόμη στὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν ποὺ μιᾶνε τὰ σημάδια τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς ζωηρότατα, καλλὰ δὲ καὶ σημαντικὰ ἔγραψε γιὰ τὸ γλωσσικὸν ἰδιώμα τῆς πατρίδος του. Ἡ Kalimera ἐνδιαφέρει ἐξωριστὰ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, γιὰτὶ ἀπὸ

τὰ πρῶτα φύλλα τῆς δημοσιεύει ἔμμετρα καὶ περὶ μεταφράσματα ποιητῶν μας καὶ λογογράφων μας, λ. χ. τοῦ Ροῖδη, τοῦ Λατκαράτου, τοῦ Βαλαωρίτη. Στὸ τελευταῖο τῆς ἀγγέλλει, γὰρ τὸ ἀμέσως ἐπόμενο, μετάφρασιν τῆς «Ἡλιογέννητης» τοῦ ποιήματος τοῦ κ. Κωστή Παλαμά, τοῦ τυπωμένου στὸ «Περιοδικόν μας».

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Καλλιτεχνικά ἔργα. Καλλιτέχναι καὶ ἔρασιτέχναι, ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Λαφενέτρ. Ὁραϊότατον καὶ ἐξόχου ἐνδιαφέροντος βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη τελευταῖα εἰς τὸ Παρίσι. Εἶνε συλλογὴ ἱστορικῶν καὶ κριτικῶν δοκιμῶν, μίᾳ ζωντανῇ ἀναπαράστασις καλλιτεχνικῶν μεγάλων μορφῶν. Ὁ συγγραφεὺς μᾶς διηγῆται μὲ ἀκρίβειαν, εἰς σειρὰν θαυμασίων σελίδων γεμάτων ἀπὸ χροῶμα καὶ ζωὴν, τὰς σχέσεις τοῦ Τιτσιανού μετὰ τῶν πριγκήπων τῆς ἐποχῆς του· ἔπειτα μᾶς σκιαγραφεῖ ἄλλους καλλιτέχνας ἢ προστάτας τῆς τέχνης: τὸν πάπαν Παῦλον Γ', τὸν Κάρολον Ε', τὸν Ρέμπραντ, καὶ συγχρονωτέρους μας τὸν Θεόφιλον Γωτιέ, τὸν μαρκήσιον δὲ Σεννεβιέρ, τὸν Ἄλφραν καὶ τοὺς τοπιογράφους Φραγκίσκον καὶ Λουδοβίκον Ρουσσώ.

Ὁλόκληρον κεφάλαιον εἶνε ἀφιερωμένον διὰ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Βὰν Δύκ ἐπὶ τῶν γάλλων ζωγράφων. Καὶ τὸ ἔργον κλείει μὲ μίαν πλήρη ἐκθεσιν περὶ τῆς συγχρόνου τέχνης ὅπου ὑπάρχει λεπτομερὴς κριτικὴ περὶ τῶν ξένων ζωγράφων κατὰ τὴν παρελθούσαν διεθνή ἐκθεσιν τοῦ 1889.

*

Πουβίς δὲ Σαβάν. Τὸ 1883 ὁ Ἐδμόνδος Ἀμποῦ ἔγραφε περὶ τοῦ Πουβίς δὲ Σαβάν: «Ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς εἶνε κατ' ἐξοχὴν ὁ ἄνθρωπος τῶν καλῶν προθέσεων καὶ τῶν μεγάλων σκέψεων. Ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια, περισσότερον ἀκόμα, ὑπόσχεται στὸν αὐτὸ του καὶ ὑπόσχεται καὶ σὲ μᾶς ἓνα ἀριστούργημα, τὸ ὁποῖον ποτε δὲν θὰ ἐκτελέσῃ, γιὰ τὴν δὲν ξέρεῖ οὔτε νὰ ζωγραφίσῃ, οὔτε νὰ σχεδιάσῃ καὶ περιφέρει υπερηφάνως στὰ τέσσαρα σημεῖα τῆς τέχνης τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν του ἀμάθειαν».

Ἡ ἀνόητος αὐτῆ κριτικὴ διὰ τὸν μεγαλοφάνταστον δημιουργὸν τοῦ Ἰεροῦ ἄλσους τοῦ προσφιλοῦς εἰς τὰς Τέχνας καὶ τὰς Μοῦσας ἀποτελεῖ ἐν Γαλλίᾳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν βᾶσιν τῆς κριτικῆς περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Πουβίς δὲ Σαβάν. Καὶ αὐτὴν τὴν ἡλιθίαν προκατάληψιν ἔρχεται νὰ καταρτίσῃ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μαρίου Βασὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν μεγάλον δημιουργὸν ὀλοκλήρου νέας τεχνολογίας ἐξόχως ἀνθρωπίνης. Τὸ βιβλίον στολίζει ἀνεκδότοι ἐπιστολαὶ εἰς τὰς ὁποίας ὁ καλλιτέχνης ἐπέξηγεῖ ἑαυτὸν παραδίδων εἰς τοὺς φίλους του τὴν εἰλικρινῆ του συγκίνησιν καὶ τὸν ἀκάματον ἐνθουσιασμόν του.

Διὰ τοὺς ἑλληνας ἀναγνώστας δὲν θὰ εἶνε χωρὶς ἐνδιαφέρον νὰ προσθέσωμεν μίαν λεπτομέρειαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Πουβίς δὲ Σαβάν, τὴν ὁποίαν βεβαίως πολλοὶ θὰ ἐνθυμοῦνται, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εἶχε νυμφευθῆ ἑλληνίδαν, τὴν πριγκήπισσαν Κατακουζηνοῦ.